

Чому діти не читають і що з цим робити

Джерело: [“Нова українська школа”, фрагмент текстової версії подкасту «Дофамін для освіти»](#), адаптовано

На запитання відповідає Тая Стус, дитяча письменниця і керівниця Лабораторії дитячого читання МАН

— Як ти вважаєш, нечитання серед підлітків — це частина світового тренду й наші діти тут не винятки? Можливо, вони читають не те, до чого ми звикли?

Так, це світова тенденція, і стає очевидним для нашого покоління і покоління дідусів та бабусь, що тепер підлітки дуже відрізняються в усьому. Не тільки у фізіології, але й у рівні свідомості, усвідомленості, типі сприйняття світу — він кардинально відрізняється від усіх поколінь. Між нашим поколінням і поколінням наших батьків менше різниці, ніж між нашим та наших дітей.

Світ стрімко змінюється, мої батьки, дідусі й бабусі раніше не могли уявити, що можна наживо дивитися концерт письменника чи музичного гурту, який відбувається на іншому кінці планети. Такі елементарні й очевидні зараз факти — це пряме свідчення тієї геометричної прогресії, про яку я кажу. Це, звісно, метафора — ми поки не можемо виміряти швидкість змін.

Й одна з причин нечитання серед дітей — їхня діджиталізація. Вони сидять в інтернеті, у них там є свої канали отримання інформації. Причому тієї інформації, яка приносить задоволення.

Чому діти не читають? Бо мають від цього мало задоволення. Чому? Бо задоволення отримують не там, де примушують. А де в нас примушують дітей читати? У школі. Й одна справа примусити читати, коли є перспектива, що дитині це сподобається. Але, проаналізувавши твори (а вони не змінились), розуміємо, що для цього покоління вони не актуальні.

— Чи можна повернути до книжок дітей, які вже живуть у віртуальному світі? Чи треба визнати, що цю битву ми програли, наші діти інакші, вони живуть у цьому світі й читають інакше?

У кожному твоєму слові є істина, але я б хотіла сказати: «Не впадаймо в крайнощі». Зокрема в тому, що битву ми програли. Не думаймо про це як про битву. Це процеси адаптації, освоєння, осягнення, занурення, пізнання й багато інших, які не мають фінальної стадії, в якій ми програємо чи виграємо. У цього покоління є шлях, який ми не завжди розуміємо.

Ми говоримо про кліпове мислення як про щось погане: по верхах похапали — і все. Так, кліпове мислення є, і воно суттєво відрізняється від нашого типу мислення.

Як це відображається в літературі? Сучасні письменники — люди освічені, які спостерігають за підлітками й досліджують їх, тому їхні тексти якнайбільше відповідають типу дитячого думання. Тому в українську літературу прийшли чаптер-буки. Це прозові твори, які мають поділ на короткі розділи. Дитині простіше осягнути коротку насичену дію без докладних описів на п'ять сторінок.

Пам'ятаєш твори, в яких на одному розвороті книжки нема жодного абзацу? І ти сидиш, ламаєш очі... Важко зрозуміти, як це можна прочитати. Я філолог, і для мене це було кайфом, бо люблю складні синтаксичні конструкції. Але розумію, що діти від цього сьогодні не кайфують.

— **Одна з рекомендацій, як зацікавити маленьких дітей читанням, — читати перед сном. Але може трапитися так, що дитина звикла слухати книжки, які читає мама, але не брати книжку самостійно. Як перейти від активного слухача до активного читача?**

А для чого?

— **Щоб дитина сама читала. У підлітковому віці мама й тато вже не читатимуть казку на ніч.**

А, може, ця дитина — аудіал і буде слухати книжки?

— **То не ангажувати їх до читання?**

Ангажувати. Це я так підступно добиваюся твоєї відповіді, щоб звернути увагу на важливе: визначте тип сприйняття інформації дитини. **Аудіокнижки — це теж книжки. Це теж робота зі смислами.** І якщо дитина береться за взаємодію з книжкою в аудіоформаті, то не треба переламувати. Потихеньку пропонуйте паперові, але не ламайте.

Як пропонувати? Це те, що я проходжу зараз зі своєю наймолодшою донькою. Діти часто запитують, і я впевнена, що ви це мільйон разів чули: *«Ой, навіщо я вчу той чи інший предмет, якщо в житті не знадобиться?!»*. Моя універсальна відповідь: *«Так, у житті тобі це може не знадобитись, але це розвиває твій мозок»*.